C O P E
Member since 2019
JM14482

Izabela Kamińska-Jatczak*
Joanna Sosnowska*

Helena Radlińska (1879–1954) i jej pokolenie historyczne – wprowadzenie w problematykę

Abstrakt

Tekst prezentuje tematykę artykułów składających się na piętnasty numer czasopisma „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", który został poświęcony namysłowi nad twórczością Heleny Radlińskiej i jej licznymi polami działania. Konceptem spajającym całość rozważań jest kategoria „pokolenia historycznego". Autorzy zainspirowani dorobkiem twórczyni pedagogiki społecznej sięgają do tekstów źródłowych, a także wprowadzają nowe odczytania jej dokonań, posiłkując się dorobkiem humanistyki światowej.

Słowa kluczowe: Helena Radlińska, pokolenie historyczne, materiały źródłowe, humanistyka światowa.

Helena Radlińska (1879–1954) and Her Historical Generation. An Introduction to the Issues

Abstract

The article presents the subject matter of the articles that make up the fifteenth issue of "Educational Sciences. Interdisciplinary Studies," which is devoted to a reflection on Helena Radlińska's work and her numerous fields of activity. The concept that binds the articles presented in the issue is the category of a "historical generation." The authors, inspired by the achievements of the creator of social pedagogy, use source texts and introduce new interpretations using the achievements of world humanities.

Keywords: Helena Radlińska, historical generation, source material, world humanities.

* Uniwersytet Łódzki
Artykuł otrzymano: 19.07.2022; akceptacja: 20.07.2022.

https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.01

Przekazujemy do rąk Czytelników numer tematyczny poświęcony Helenie Radlińskiej i pokoleniu historycznemu, w którym żyła. Bliskie jest nam przekonanie, iż pedagogika społeczna, którą stworzyła, powstawała w przestrzeni transmisji międzygeneracyjnej, kształtowanej w danym okresie historycznym i wpisanych weń „wydarzeń, prądów, potrzeb wspólnych" (Radlińska 1936: 814). Zależało nam, by jej twórczość była odczytywana w związku z działaniem w relacjach z innymi, w odniesieniu do idei, które rezonowały z jej punktem widzenia. Jako autorzy podjęliśmy trud, aby powrócić do tekstów źródłowych uczonej, wniknąć w jej myśl, uwzględniając „przeżywany" charakter tworzonej przez nią pedagogiki, splecionej z doświadczeniami z licznych pól praktyki (Hessen 1936: 38). Chcieliśmy zobaczyć Radlińską i jej twórczość w związku z dynamiką pokolenia historycznego – oddziaływaniami zachodzącymi między przedstawicielami różnych generacji, żyjącymi w tym samym czasie historycznym (por. Marynowicz-Hetka 2019: 111).

Studiowaniu prac Heleny Radlińskiej towarzyszył zamiar „ponownego podjęcia" – kolejnego przemyślenia jej idei, co umożliwiało odczytywanie ich na nowo, odkrycie dotąd niezauważalnych znaczeń (Marynowicz-Hetka 2019: 109; Jullien 2017). W tym celu twórczość uczonej była interpretowana w szerokim horyzoncie rozumienia kontekstów historycznych oraz przez wydobywanie z niej bogactwa tropów i interpretacji nawiązujących do współczesnych dyskursów humanistycznych, co wyłania „żywy potencjał tradycji" (Witkowski 2014: 20).

Jesteśmy zdania, że nauka powstaje w dyskusji (Marynowicz-Hetka, Skoczylas-Namielska 2015: 8). Wobec tego, by sprostać zadaniu poważnego studiowania dzieł Radlińskiej, zawiązałyśmy w 2019 roku interdyscyplinarny zespół badawczy stanowiący przestrzeń wymiany myśli wokół toczących się prac (Kamińska-Jatczak, Sosnowska 2022: w tym tomie). Nasza działalność zogniskowała się wokół kategorii pokolenia historycznego – chciałyśmy zarówno zrozumieć tę koncepcję, stanowiącą oryginalny punkt widzenia Radlińskiej, która splatała pokoleniowość z wychowaniem (Radlińska 1936), jak i osadzić myślenie o pokoleniu, w którym współistniała, w jej licznych aktywnościach.

Numer piętnasty NOWIS zawiera osiemnaście artykułów, znajdujących się w częściach tematycznych: *Studia i rozprawy*; *Prace z warsztatu*; *Dyskusje/polemiki/recenzje*; *Aktualia*. W pierwszej części znajdują się artykuły, które wprowadzają w zagadnienia prymarne dla zbudowania refleksji wokół podjętej problematyki. Ewa Marynowicz-Hetka studiuje koncept pokolenia historycznego w odniesieniu do zagadnienia pokoleniowości w naukach społecznych i humanistycznych oraz ukazuje oryginalność tropów myślenia Radlińskiej, rozwijając refleksję nad procesem stawania się pokoleniem historycznym. Lech Witkowski przeprowadza syntezę wyzwań i dokonań „Wielkiego Pokolenia Radlińskiej", które współtworzyli przedstawiciele elity intelektualnej, urodzeni na przełomie lat 70./80. XIX w. Krzysztof Maliszewski dokonuje analizy horyzontu rozumienia przez Radlińską kategorii „środowiska niewidzialnego" oraz ukazuje jej potencjał semantyczny w odniesieniu do inspiracji ze światowej humanistyki. Tomasz Kaźmierczak przygląda się szczególnemu środowi-

sku zawodowemu pracowników społecznych, pokazując praktyczne zastosowania koncepcji pracy społecznej.

W drugiej części numeru umieściłyśmy artykuły odnoszące się do prac badawczych skupionych na ukazaniu pól działania Radlińskiej i powstających w ich obrębie związków osobowych. Analizowany jest przekaz pokoleniowy, jaki wypływa z jej tekstów publicystycznych. Prezentowana jest jej publicystyka patriotyczna na łamach „Wiadomości Polskich" z lat 1914–1918, którą przedstawia Arkadiusz Żukiewicz, a także ukazująca się, w roku 1943, w „Piśmie Młodych" – analizowana przez Izabelę Kamińską-Jatczak. Ewa Barnaś-Baran przybliża natomiast jej piśmiennictwo oświatowe ukazujące się w „Ruchu Pedagogicznym" w okresie 1912–1933. Działalność społeczno-oświatowa Radlińskiej jest omawiana przez kilku autorów: Joannę Sosnowską, w odniesieniu do związków Radlińskiej ze środowiskiem naukowo-oświatowym i samorządowym w międzywojennej Łodzi; Beatę Szczepańską, poprzez relacje Radlińskiej ze społecznie zaangażowanymi lekarzami z kręgu Wolnej Wszechnicy Polskiej; Ewę Marynowicz-Hetkę i Françoise F. Laot, w nawiązaniu do biografii Radlińskiej i rozwoju jej koncepcji edukacji społecznej; Marie Špiláčkovą, Veronikę Mię Zegzulkovą – w odniesieniu do poglądów Alice Masarykovej, z którą Radlińska spotykała się na arenie międzynarodowej. Z kolei Elżbieta Magiera przybliża nam recepcję idei uczonej na przykładzie wydarzeń związanych z Wojewódzką Biblioteką Pedagogiczną im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie.

W trzeciej części numeru proponujemy artykuły wprowadzające koncepty mogące stanowić punkt odniesienia do wnikania w sensy ukryte w myśli Radlińskiej i widzenia jej w szerszym horyzoncie zjawisk społeczno-kulturowych. Ewa Marynowicz-Hetka przygotowała esej recenzyjny pracy zespołowej *Pionnières de l'éducation des adultes. Perspectives internationales*, wyjaśniający perspektywę biografii ponadindywidualnej. Lech Witkowski dzieli się z nami wykładem, w którym omawia perspektywę humanistyki stosowanej – umożliwiającej budowanie „głębszej refleksyjności". Marcin Bogusławski i Monika Modrzejewska-Świgulska przybliżają *shinrin-yoku* jako sposób ucieleśnionej obecności w świecie, prowadzący do doświadczania niewidzialnych aspektów środowiska. Izabela Kamińska-Jatczak, Ewa Marynowicz-Hetka i Joanna Sosnowska udostępniają dyskusję o kształceniu do pracy społecznej, toczącą się podczas I i II Międzynarodowej Konferencji Służby Społecznej w Paryżu i we Frankfurcie nad Menem w roku 1928 i w 1932. Michał Stachurski przybliża wizję antropologiczno-etyczną Janusza Korczaka, przynależącego do pokolenia historycznego Radlińskiej.

W ostatniej części tematycznej znajduje się tekst autorstwa Izabeli Kamińskiej-Jatczak i Joanny Sosnowskiej, w którym przedstawione zostały trzyletnie prace zespołu badawczego i samokształceniowego, w ramach którego rodziła się i przebiegała dyskusja nad tym numerem czasopisma NOWIS.

Żywimy nadzieję, że zamieszczone treści pobudzą do refleksji i debaty otwierającej kolejne, pogłębione odczytania dorobku Heleny Radlińskiej.

Zapraszamy do lektury!

Helena Radlińska (1879–1954) and Her Historical Generation – an Introduction to the Issues

We invite our Readers to a special issue dedicated to Helena Radlińska and her historical generation. We believe that the social pedagogy which she created was developed as a result of intergenerational transmission, shaped in a particular historical period and its corresponding "events, currents, common needs" (Radlińska 1936: 814). Our wish was for her work to be analyzed in connection with her relationships with others, in reference to the ideas which resonated from her point of view. As authors we undertook the task of returning to Radlińska's source texts, in order to gain insight into her thoughts, taking into account the "experiential" character of the field of pedagogy she had created, intertwined with her experiences from multiple areas of practice (Hessen 1936: 38). We wanted to look at Radlińska and her work in relation to the dynamics of her historical generation – the influence stemming from representatives of different generations, living in the same historical period (see Marynowicz-Hetka 2019: 111).

Our study of Helena Radlińska was accompanied by an objective to "resume studies" – to rethink her ideas once again, which made it possible to interpret them in new ways, discover meanings not yet recognized (Marynowicz-Hetka 2019: 109; Jullien 2017). For this purpose, the work of the scholar was interpreted within a broad horizon of historical context, and through unearthing a plethora of tropes and interpretations relating to contemporary humanistic discourses, therefore exposing "a lived potential of tradition" (Witkowski 2014: 20).

We strongly believe that science is a result of discussions (Marynowicz-Hetka, Skoczylas-Namielska 2015: 8). In order to meet the task of conducting a serious study of the works of Radlińska, we created an interdisciplinary research team in 2019 for the purpose of exchanging thoughts about our research (Kamińska-Jatczak, Sosnowska 2022: in this volume). Our activity was focused on the category of historical generation – we wanted to understand this concept, which was an original point of view introduced by Radlińska who always linked her reflection on generations with education (Radlińska 1936), as well as to base our thinking of her own generation in her numerous fields of activity.

The fifteenth issue of "Educational Sciences. Interdisciplinary Studies" consists of eighteen articles divided into the following sections: *Studies and Dissertations*; *Research Reports*; *Discussions/Polemics/Reviews*; *Updates*. The first section presents articles introducing primary issues for reflection on the topic. Ewa Marynowicz-Hetka studies the concept of a historical generation in reference to the problem of generationality in social sciences and humanities, and reveals the originality of Radlińska's thinking, thus expanding our reflection on the process of becoming a historical generation. Lech Witkowski presents a synthesis of the challenges and achievements of "Radlińska's Great Generation," which was shaped by members of the intellectual elite born at the turn of the 1870s and 1880s. Krzysztof Maliszewski offers an

analysis of how Radlińska understood the category of "an invisible environment" and demonstrates its semantic potential in reference to inspirations stemming from world humanities. Tomasz Kaźmierczak studies a specific environment of professional social workers, showing the practical uses of the concept of social work.

The second part of the issue consists of articles that relate to research focused on examining the different areas of activity undertaken by Radlińska and the personal relationships shaped within it. The generational message emerging from her journalism is analyzed. Arkadiusz Żukiewicz analyzes her patriotic journalism published in "Wiadomości Polskie" in the period 1914–1918, and Izabela Kamińska-Jatczak in turn focuses on her writing which appeared in 1943 in "Pismo Młodych." Ewa Barnaś-Baran examines her writing on education published in "Ruch Pedagogiczny" between 1912–1933. Radlińska's social and educational work is discussed by several authors: Joanna Sosnowska, in reference to Radlińska's relation with the academic, educational, and local government community in interwar Lodz; Beata Szczepańska, who analyzes her relationships with socially-engaged doctors from the Free Polish University; Ewa Marynowicz-Hetka and Françoise F. Laot, in reference to Radlińska's biography and the development of her concept of social education; Maria Špiláčková and Veronika Mia Zegzulková, in reference to the beliefs of Alice Masarykova, who crossed paths with Radlińska in international circles. In turn, Elżbieta Magiera writes about the reception of the scholar's ideas on the example of events connected with the Helena Radlińska Pedagogical Library in Szczecin.

The third part of the issue presents articles introducing concepts that can become a point of reference for exploring the hidden meanings of Radlińska's oeuvre, and for perceiving her work in a broader horizon of social and cultural phenomena. Ewa Marynowicz-Hetka presents an essayistic review of the research team's work on *Pionnières de l'éducation des adultes. Perspectives internationales,* explaining the perspective of supra-individual biography. Lech Witkowski shares a lecture on the perspective on applied humanities which enables to conduct "a deeper reflection." Marcin Bogusławski and Monika Modrzejewska-Świgulska discuss *shnirin-yoku* as a way of embodied presence in the world that leads to experiencing invisible aspects of the environment. Izabela Kamińska-Jatczak, Ewa Marynowicz-Hetka and Joanna Sosnowska share a discussion on how to educate to social work, which took place during the first and second International Conference of Social Service in Paris and Frankfurt am Main, in 1928 and 1932. Michał Stachurski writes about the anthropological and ethical vision of Janusz Korczak, who was part of Radlińska's historical generation.

The last thematic section presents an article written by Izabela Kamińska-Jatczak and Joanna Sosnowska, which discusses the three-year work of the research and self-education team responsible for the creation of the presented issue of "Educational Sciences. Interdisciplinary Studies."

We hope that the presented articles will offer both reflection as well as opening remarks that will lead to further in-depth interpretations of Helena Radlińska's body of work.

We wish our Readers an inspiring read!

Bibliografia/Bibliography

Hessen S. (1936) *Recenzja pracy: Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego*, „Chowanna", r. VIII, z. 1, s. 37–44.

Jullien F. (2017) *Une seconde vie. Commencer véritablement déxister*, Paris, Éditions Grasset & Fasquelle.

Kamińska-Jatczak I., Sosnowska J. (2022) *Helena Radlińska i jej pokolenie historyczne – przykład współdziałania interdyscyplinarnego w zespole badawczym afiliowanym w Łódzkim Towarzystwie Naukowym w latach 2019–2022*, „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", nr 2(15), s. 342–350, https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.19.

Marynowicz-Hetka E., Skoczylas-Namielska E. (2015) *Przedmowa* w: *Pedagogika społeczna. Wstępy i kontynuacje*, E. Marynowicz-Hetka, E. Skoczylas-Namielska (red.), Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, seria: Stała Konferencja Pedagogiki Społecznej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, t. 7, s. 7–13, https://doi.org/10.18778/7969-569-0.

Marynowicz-Hetka E. (2019) *Helena Radlińska i jej pokolenie historyczne: uwspólnianie doświadczeń i wzajemność oddziaływań* w: *Dziedzictwo idei i pęknięcia międzypokoleniowe w pedagogice polskiej. Wprowadzenie do problemu*, L. Witkowski (red.), Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek, s. 106–122.

Radlińska H. (1936) *Wychowanie dorosłych* w: *Encyklopedia Wychowania*, t. 1, *Wychowanie*, cz. 2, S. Łempicki, W. Gottlieb, B. Suchodolski, J. Włodarski (red.), Warszawa, Wydawnictwo „Naszej Księgarni" Związku Nauczycielstwa Polskiego, s. 814–837.

Witkowski L. (2014) *Niewidzialne środowisko. Pedagogika kompletna Heleny Radlińskiej jako krytyczna ekologia idei, umysłu, wychowania. O miejscu pedagogiki w przełomie dwoistości w humanistyce*, Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls".

O Autorkach

Izabela Kamińska-Jatczak – pedagog społeczny, doktor nauk społecznych w zakresie pedagogiki, adiunkt w Katedrze Pedagogiki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Łódzkiego. Jej zainteresowania badawcze dotyczą: analizy aktywności w polu pracy socjalnej, pracy socjalnej z rodziną, biograficznych i historycznych kontekstów pedagogiki społecznej, metodologii badań interpretatywnych i partycypacyjnych. Autorka książki *Aktywność asystentów rodziny. Analiza narracji w ujęciu transwersalnym* (2021).

Joanna Sosnowska – historyk wychowania, doktor habilitowany nauk społecznych w zakresie pedagogiki, profesor uczelni zatrudniona w Katedrze Historii Wychowania i Pedeutologii Uniwersytetu Łódzkiego. Jej zainteresowania naukowe dotyczą: dziejów opieki nad dzieckiem oraz dziejów Łodzi w aspekcie opieki społecznej: przed 1914, w latach 1914–1918 i w II Rzeczypospolitej. Ostatnio ukazały się jej książki: *Opieka nad dzieckiem w Polsce międzywojennej. Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Oddział Łódzki (1923–1939)* (2020), *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi* (2018).

About the Authors

Izabela Kamińska-Jatczak – social pedagogue, doctor of social sciences in the field of pedagogy, assistant professor at the Department of Social Pedagogy and Social Rehabilitation at the University of Lodz. Her research interests concern: analysis of activity in the field of social work, family social work, biographical and historical contexts of social pedagogy, methodology of interpretative research and participatory research. The author of the book: *Aktywność asystentów rodziny. Analiza narracji w ujęciu transwersalnym* [*The Activity of Child Protection Workers. Analysis of Narratives in a Transversal Approach*] (2021).

Joanna Sosnowska – historian of education, habilitated doctor of social sciences in the field of pedagogy, university professor employed at the Department of History of Education and Pedeutology at the University of Lodz. Her research interests concern: the history of childcare and the history of Lodz in terms of social welfare: before 1914, in the years 1914–1918, and in the interwar period in Poland. Recently, she published *Opieka nad dzieckiem w Polsce międzywojennej. Robotnicze Towarzystwo Przyjaciół Dzieci – Oddział Łódzki (1923–1939)* [*Childcare in Interwar Poland. Workers' Society of Children's Friends – Lodz Division (1923–1939)*] (2020), *Z dziejów opieki społecznej w Polsce międzywojennej. Półkolonie letnie w Łodzi* [*From the History of Social Welfare in Interwar Poland. Summer Day Camps in Lodz*] (2018).

Cytowanie / To cite this article

Kamińska-Jatczak I., Sosnowska J. (2022) *Helena Radlińska (1879–1954) i jej pokolenie historyczne – wprowadzenie w problematykę*, „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", nr 2(15), s. 8–14, https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.01.

Kamińska-Jatczak I., Sosnowska J. (2022) *Helena Radlińska (1879–1954) and Her Historical Generation. An Introduction to the Issues*, „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", no. 2(15), pp. 8–14, https://doi.org/10.18778/2450-4491.15.01.

creative commons © by the author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz, Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC BY 4.0